

Н. М. Бондаренко, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри статистики, обліку та економічної інформатики

К. С. Катериніна, студентка

Дніпровський національний університет імені О. Гончара, м. Дніпро, Україна

ВИТРАТИ ВИРОБНИЦТВА В ОБЛІКОВІЙ ПОЛІТИЦІ ПІДПРИЄМСТВА

Ключові слова: витрати, виробничі витрати, облікова політика підприємства, ефективність, управління.

Управління витратами є важливою функцією економічного механізму кожного підприємства, тому облік витрат та управління ними посідає чільне місце в системі бухгалтерського обліку підприємства [1]. Зокрема, важливу роль в інформаційному забезпеченні управління підприємством відіграє облік виробничих витрат. Порядок обліку витрат виробництва безпосередньо впливає на формування собівартості виробленої продукції, на розподіл суми витрат виробництва конкретного звітного періоду між собівартістю готової продукції, незавершеним виробництвом та собівартістю реалізованої продукції, а відповідно, і на суму прибутку та податку на прибуток конкретного звітного періоду.

Сьогодні в Україні існує можливість використання кількох підходів до організації та ведення бухгалтерського обліку, що, з одного боку, надає певну свободу підприємствам, з іншого – викликає необхідність розробки кожним підприємством своєї власної облікової політики, в тому числі облікової політики виробничих витрат. Адже варіативність методів оцінювання й альтернативність облікового відображення витрат виробництва розширює самостійність підприємства і дає підприємству змогу обирати елементи облікової політики з урахуванням їхнього впливу на фінансовий стан та фінансові показники діяльності.

Стаття 1 Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [2] визначає облікову політику як сукупність принципів, методів і процедур, які підприємство використовує для складання та подання фінансової звітності.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства, зокрема про виробничі витрати, та її розкриття у фінансовій звітності визначаються П(С)БО 16 «Витрати» [3]. Отже, щоб визначитися з обліковою політикою витрат на виробництво продукції (робіт, послуг), проаналізуємо спочатку їх економічний зміст та місце у загальній структурі витрат підприємства. Відповідно до п. 11 та 12 П(С)БО 16 виробнича собівартість продукції (робіт, послуг) складається з:

1. Прямих матеріальних витрат. Важливим є момент, що прямі матеріальні витрати зменшуються на вартість зворотних відходів, отриманих у процесі виробництва. Стандартом передбачений особливий порядок оцінки таких зворотних відходів: якщо такі відходи передбачається реалізувати, то оцінювати їх необхідно за справедливою вартістю; якщо ж ці відходи будуть використані на самому підприємстві, тоді вони мають бути оцінені за ціною можливого використання.

2. Прямих витрат на оплату праці (заробітна плата та інші виплати робітникам, зайнятим на виробництві продукції, виконанні робіт або наданні послуг, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат).

3. Інших прямих витрат (всі інші виробничі витрати, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат, зокрема відрахування на соціальні заходи, плата за оренду земельних і майнових паїв, амортизація, втрати від браку).

4. Змінних загальновиробничих та постійних розподілених загальновиробничих витрат.

Отже, безпосередньо саме П(С)БО 16 передбачає такі складові облікової політики щодо виробничих витрат підприємства: методи калькулювання виробничої собівартості продукції (робіт, послуг); перелік і склад статей калькулювання виробничої собівартості продукції (робіт, послуг); перелік і склад змінних і постійних загальновиробничих витрат.

Можливі варіанти щодо цих складових підприємство обирає самостійно. Крім того, П(С)БО 16 передбачає обрання бази розподілу загальновиробничих змінних та розподілених постійних загальновиробничих витрат. При цьому розподіл може здійснюватися пропорційно годинам роботи, заробітній платі, обсягу діяльності, прямим витратам тощо.

Більш глибокий аналіз окремих складових виробничої собівартості дає можливість додатково розширити перелік елементів облікової політики. Так, на суму прямих матеріальних витрат здійснюють вплив особливості оцінки виробничих запасів при їх надходженні на підприємство та списанні у виробництво, які регулюються П(С)БО 9 «Запаси» [4]. Таким чином, можна додатково виокремити такі елементи облікової політики:

- методи оцінки вибуття запасів. Оцінка вибуття запасів може здійснюватися за одним з п'яти можливих методів: ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів, середньозваженої собівартості, собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО), нормативних витрат, ціни продажу;

- періодичність визначення середньозваженої собівартості одиниці запасів. Середньозважена собівартість одиниці запасів може здійснюватися щомісячно або ж на дату здійснення операції з вибуття;

- порядок обліку і розподілу транспортно-заготівельних витрат, ведення окремого субрахунку обліку ТЗВ. ТЗВ можуть збиратися на окремому субрахунку для подальшого розподілу та включення до собівартості кожного виду запасів або ж включатися до вартості запасів одразу при оприбуткуванні.

Крім того, на суми інших прямих витрат та загальновиробничих витрат безпосередній вплив здійснюють особливості відображення витрат на утримання основних засобів та нематеріальних активів, які регулюються відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби» [5] та 8 «Нематеріальні активи»:

- методи амортизації основних засобів та нематеріальних активів. Як для основних засобів, так і для нематеріальних активів стандарти передбачають п'ять можливих методів амортизації: прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний, виробничий;

- методи амортизації інших необоротних матеріальних активів. П(С)БО 7 передбачає чотири методи: прямолінійний, виробничий, метод нарахування 50 % амортизованої вартості в першому місяці використання об'єкта і решти 50 % амортизованої вартості в місяці їх вилучення з активів (списання з балансу), метод нарахування 100 % вартості в першому місяці використання об'єкта;

- вартісна межа предметів, що входять до складу малоцінних необоротних матеріальних активів (встановлюється підприємством самостійно);

- строк корисного використання основних засобів та нематеріальних активів (також самостійно встановлюється підприємством).

Дослідження можна підсумувати висновком, що продумана облікова політика підприємства щодо виробничих витрат не лише сприяє достовірному визначенню фінансового результату та повному розкриттю інформації про ці об'єкти у фінансовій звітності, а й стає дієвим додатковим інструментом у руках фінансового менеджменту підприємства у досягненні поставлених цілей управління.

Список використаних джерел: 1. Гаценко-Колумбет О. П. Формування облікової політики підприємства щодо витрат виробництва / О. П. Гаценко-Колумбет, А. З. Кургінян // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Сер.: Економічні науки. – 2012. – № 4. – С. 52–54. 2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [Електронний ресурс] : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>. 3. П(С)БО 16 «Витрати» [Електронний ресурс] : затв. Наказом МФУ від 31.12.1999 р. № 318. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>. 4. П(С)БО 9 «Запаси» [Електронний ресурс] : затв. Наказом МФУ від 20.10.1999 р. № 246. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua>. 5. П(С)БО 7 «Основні засоби» [Електронний ресурс] : затв. Наказом МФУ від 27.04.2000 р. № 92. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua>.